

Jure Šimić

POČETAK VIŠESTRANAČJA, OSNIVANJE POLITIČKIH STRANAKA U BJELOVARU I DOMOVINSKI RAT

Uvod

U ovom priopćenju pišem o društveno-političkim prilikama u Bjelovaru na kraju 80-ih godina 20. stoljeća, jer su te i takve prilike u Bjelovaru odraz političkih prilika u tadašnjoj Jugoslaviji i Hrvatskoj. Opisujem početak višestranačja i osnivanje političkih stranaka u Bjelovaru, što su demokratski procesi koji su zahvaćali zemlje komunističke ideologije.

Zagovornici opstanka jednoulja Komunističke partije u Jugoslavije te pobornici osvajačke velikosrpske politike svoj su oslonac tražili i našli u tzv. Jugoslavenskoj narodnoj armiji (JNA), koja se otvoreno stavila na njihovu stranu, te su Hrvatskoj nametnuli rat koji je ujedinio hrvatski narod u borbi za ostvarenje vjekovnih težnji za slobodnom, demokratskom i neovisnom Republikom Hrvatskom.

Bjelovarčani su se u Domovinskom ratu iskazali i pokazali svu svoju spremnost i odlučnost da brane svoje. Najhrabriji su svoje živote položili u temelje hrvatske države. Ukazujem i na neke negativne pojave koje prate svaki rat.

Posebno naglašavam važno djelovanje *Bedema ljubavi – Pokreta majki za mir*, Informativnog centra Bjelovar i kriznih štabova te doprinos mnogih dragovoljaca Domovinskog rata.

Započet ću citatom iz knjige *Bjelovar u Domovinskom ratu – svjedoci vremena* (1997.) Jure Šimića i suradnika. U njoj, u uvodu, Antun Perčulija, načelnik za obranu Općine Bjelovar, piše: „Ovdje treba spomenuti jednu ideološku podmetaljku, koja je isto tako važna u sagledavanju svih odnosa u Hrvatskoj za vrijeme dominacije velikosrpske politike u bivšoj Jugoslaviji. U medijima, a i u neformalnim drugarskim razgovorima, išlo se pričom o liku hrvatskog građanina...

To je slogan da Hrvati nisu za oružje, da nisu vojnički narod. Štoviše, ti i takvi Hrvati ne mogu samostalno živjeti, uvijek nekome moraju biti sluge. Posljedica toga je zaključak, onako neformalan, da s nekim trebaju živjeti u zajednici tko zna gospodariti. Domovinski rat, rat za demokratsku, slobodnu i međunarodno priznatu Republiku Hrvatsku je takve tvrdnje opovrgnuo i pokazao jugokomunističkim i srpskokrnogorskim osvajačima tko su Hrvati i kako Hrvati brane svoju opstojnost.“ (Šimić i sur., 1997., str. 12)

Komentar tom citatu nije potreban, njime i u njemu sve je kazano, upravo onoliko koliko je potrebno da se shvati i prihvati Domovinski rat kao činjenica koja je nepobitna u dokazivanju svijesti i savjesti hrvatskog čovjeka za svojom opstojnošću i čežnjom za slobodom svoje domovine.

O ulozi Bjelovara u Domovinskom ratu svjedoče i riječi general-pukovnika Antona Tusa, načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske. U uvodu navedene knjige piše: „Knjiga *Bjelovar u Domovinskom ratu svjedoci vremena*, u dijelu Rat, pruža nam vijernu sliku osvajanja bjelovarskih vojarni i izvršenja zadatka GSVH-a po planu „Bilogora“. Ovom uspješnom akcijom oslobođeni su od JNA Bjelovar i Koprivnica. Razoružane su dvije brigade JNA, jedna mehanizirana s preko dvije stotine sredstava teške borbene tehnike i jedna motorizirana. Spriječen je planirani izlazak ovih brigada u prostor Grubišno Polje - Daruvar. Time je omogućena uspješna obrana zapadne Slavonije i održanje podravske prometnice, jedine veze s istočnom Slavonijom. Pravodobno provedena akcija osvajanja vojarni u Bjelovaru omogućila je ubrzani razvoj snaga ZNG-a i MUP-a Bjelovarsko-bilogorske županije i posebno 105. brigade, Diverzantskog voda, Protudiverzantske satnije, Specijalne policije Ministarstva unutarnjih poslova i 55. samostalnog bataljuna i uspješno ratovanje ovih postrojbi na bojištima zapadne i istočne Slavonije, Posavine i u operacijama *Bljesak* i *Oluja*. Glavni stožer HV-a početkom studenog 1991. godine odlučuje se za drugi pokušaj proboja u opkoljeni Vukovar i zapovijeda pokret 105. brigade s položaja u zapadnoj Slavoniji, u rajon Vinkovci. Brigada je trebala činiti glavninu drugog ešelona i umjesto u proboj prema Vukovaru, 105. brigada prima zadatak obrane prostora južno od Vinkovaca.

U bitci za Vinkovce i sprječavanja prodora JNA u dubinu istočne Slavonije posebno se istaknula bjelovarska 105. brigada HV-a posjedanjem i obranom položaja Otok - Privlaka-Komletinci 14. studenoga 1991. godine u najkritičnijem trenutku obrane Vukovara i istočne Slavonije. U ovoj knjizi autori i suradnici su iznijeli vjernu sliku rata jednog grada i njegovih branitelja Hrvatske i jasno prikazali izuzetan doprinos i udio Bjelovara u Domovinskom ratu. Na čitateljima je, sudionicima i svjedocima ovih burnih i slavnih događaja naše nove povijesti, da ocijene ovo djelo i trud autora i kažu svoj sud i u novijim publikacijama o našem Domovinskom ratu.“ (Šimić i sur., 1997., str. 7)

Osnivanje političkih stranaka u Bjelovaru

Danas, dvadeset godina odmaka od Domovinskog rata, valja se sjetiti vremena u kojem smo živjeli, vremena u kojem je i zbog čega je došlo do Domovinskog rata, rata koji je pokazao svu brutalnost srpskih, crnogorskih, jugoslavenskih okupatora na Republiku Hrvatsku i svu besćutnost i nemar svjetske i europske politike kada su u pitanju Hrvati.

Još 1989. godine živjeli smo u Jugoslaviji, državi koja se temeljila na komunističkoj ideologiji. Te i takve prilike i gibanja na svjetskoj i europskoj političkoj sceni (pad Berlinskog zida, ubojstvo rumunjskog komunističkog diktatora Nicolae Ceaușes-cua, raspad Sovjetskog Saveza) bili su znak da ni Jugoslavija, zasnovana na ideologiji Komunističke partije i hegemonizmu srpske politike, zagovaranjem stvaranja Velike Srbije ili Jugoslavije i sve otvorenijim pretenzijama prema hrvatskom teritoriju, ne može opstati, što je bio znak Hrvatima da svoju sudbinu uzmu u svoje ruke. To se i dogodilo. Najprije su se počele osnivati političke stranke, a zatim se u nametnutom obrambenom Domovinskim ratu pokazala sva snaga i jedinstvo hrvatskog naroda kada je u pitanju sloboda i opstojnost na vjekovnim ognjištima. Kakve su bile političke prilike u Bjelovaru tih godina?

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine u bivšoj Općini Bjelovar živjelo je ukupno 66.039 stanovnika, od toga 53.113 Hrvata, 5.898 Srba, 2.631 Jugoslaven, 88 Muslimana, 142 Slovenca, 615 Mađara, 7 Talijana te 309 Čeha.

Udio pojedinih naroda i nacionalnosti u rukovodećim strukturama, prema mojem istraživanju, u Skupštini Općine, u rukovodstvima poduzeća te u školama i drugim ustanovama bio je nepovoljan za Hrvate.

Nastupilo je vrijeme sveopće agresivnosti velikosrpske politike (jugoslavenske politike) u Hrvatskoj, pa tako i u Bjelovaru, koja se temeljila na dvije osnovne poluge njihove moći:

1. na nazočnosti brojnih pripadnika Jugoslavenske narodne armije u Bjelovaru koja se popunjavala zapovjednim kadrom većinskim dijelom iz srpskog naroda iz Srbije i Bosne i Hercegovine,
2. na policiji (miliciji), koja se isto tako popunjavala pripadnicima srpske nacionalnosti iz Srbije i Bosne i Hercegovine.

Te dvije poluge bile su smišljene i planski uvijek otvorene za širenje velikosrpskih ideja u svim segmentima društva. U tim i takvim prilikama hrvatski narod prekida tzv. hrvatsku šutnju i počinje se okupljati i organizirati u političke stranke te sve otvorenije isticati želju za demokracijom, želju za slobodnom i neovisnom Hrvatskom, državom u kojoj će moći živjeti svi građani Hrvatske bez obzira na političku ili vjersku ili nacionalnu pripadnost.

Prva stranka koja se u Bjelovaru osniva jest Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), čiji je osnivač i utemeljitelj dr. Franjo Tuđman. Toj stranci, tom programu, tom čovjeku prvi sam se priključio i prvi sam u tadašnjoj Hrvatskoj s istomišljenicima osnovao Općinski odbor HDZ-a za Općinu Bjelovar 9. studenoga 1989.. Za taj posao tadašnje bjelovarske komunističke vlasti prekršajno kažnjavaju mene, kao predsjednika Općinskog odbora HDZ-a za Općinu Bjelovar, i Milana Bengeza, pot-

predsjednika Općinskog odbora HDZ-a.¹ Na predizbornom skupu OOHDZ-a Bjelovara na Veliki četvrtak, 12. travnja 1990., kojem je prisustvovao osobno i predsjednik stranke dr. Franjo Tuđman, rekao sam sljedeće: „Štovani gospodine predsjedniče HDZ-a dr. Franjo Tuđman, dame i gospodo, jeste li primijetili kako i ptice ovog proljeća ljepše pjevaju, zato što je sve više i više demokrata, a sve manje i manje komunističke?“ (Šimić i sur., 1997., str. 43)

Na inicijativu Stanislava Veselog, dr. med., i Stipana Gojevića, dipl. ing. strojarstva, održana je osnivačka skupština podružnice Hrvatske demokratske stranke (HDS) u Bjelovaru 25. veljače 1990.. Tu stranku osnovali su i vodili braća Marko i Vlado Veselica.

Inicijativom Željka Stojkovića, dr. vet. med., osnovana je 25. ožujka 1990. Hrvatska seljačka stranka (HSS). Pod vodstvom Steve Đurđevića i Romi u Bjelovaru politički su se organizirali i 22. srpnja 1990. utemeljili Stranku Roma Hrvatske (SRH). Zagovornici politike Hrvatske socijalno-liberalne stranke (HSLs) okupljaju se oko Ivane Trconić, nastavnice, i 10. studenoga 1990. osnivaju podružnicu u Bjelovaru. Političke istomišljenike u Hrvatskoj narodnoj stranci (HNS) okuplja dr. Tomislav Prka te oni osnivaju podružnicu u Bjelovaru 20. lipnja 1990.. Pristaše Hrvatske stranke prava (HSP) okupile su se 20. lipnja 1990. i osnovala podružnicu u Bjelovaru te tako označile početak djelovanja pod vodstvom Karla Varjačića.

U Savezu komunista, Savezu boraca narodnooslobodilačke borbe (NOB), općinskim rukovodnim strukturama, poslovođstvima poduzeća vlada panika i žaljenje za sve vidljivijom propašću Jugoslavije i komunizma i gubljenjem komunističkih privilegija te se oni pokušavaju složiti i presložiti kako bi sačuvali i zaliječili Jugoslaviju, bolesnika na Balkanu. Komunisti kojima je tzv. Jugoslavija služila i kojoj su oni služili početkom 90-ih godina nestaju poput snijega, što se dijelom otapa i nestaje u demokratskim gibanjima i promjenama, a dijelom se pretvara u stranke novih imena: Savez komunista Hrvatske – Stranka demokratskih promjena (SKP – SDP) i Savez Komunista – Pokret za Jugoslaviju (SK – PJ). Grčevito se bore za opstojnost komunizma Jugoslavije te svojih pozicija i privilegija u njoj. U tim i takvim vremenima primjećujem tri skupine transformiranih komunista:

1. prvi su na vrijeme shvatili da su Hrvati i da im među komunistima nije mjesto, te su se rasporedili u svim ostalim hrvatskim političkim strankama;
2. drugi su promijenili ime svoje stranke u SDP, a zadržali komunističku narav i komunističku imovinu;
3. treći se svrstavaju u Savez komunista – Pokret za Jugoslaviju i uporište traže u snazi oružja i oruđa tzv. Jugoslavenske narodne armije. Svaka od tih triju struja

¹ Detalji o tome mogu se pročitati u: Šimić, J. i sur. (1997.), *Bjelovar o Domovinskom ratu – sojedoci vremena*, str. 29.

u pojedinim krajevima Hrvatske različito reagira na nadolazeće demokratske promjene.

U Bjelovaru se protivnici demokracije i protivnici samostalne i suverene hrvatske države okupljaju u Savezu komunista – Pokretu za Jugoslaviju. Odmah nakon njegova osnivanja 3. veljače 1991. šalju Predsjedništvu SFRJ pismo sljedećeg sadržaja (prema: Šimić i sur., 1997., str. 74-75):

„Pismo SK - PJ Bjelovar predsjedništvu SFRJ.

PREDSJEDNIŠTVU SFRJ BEOGRAD
SAVEZnom SEKRETARIJATU
ZA NARODNU OBRANU BEOGRAD

Na protestnom skupu građana regije Bjelovara, koji je organizirao SK - PJ, izraženo je veliko nezadovoljstvo razvojem političke situacije u zemlji i konstatirano je da je granica strpljivosti građana i naroda prekoračena, da se ustaško divljanje i teror uvećavaju ubrzanom tempom i da je političko-sigurnosna situacija u Jugoslaviji, a posebno u Hrvatskoj, izmakla kontroli. Neposredni krivci za sadašnju agoniju Jugoslavije, privredeni kolaps, međunarodne sukobe, građanski rat, prolivenu krv i pale žrtve, te restauraciju fašizma, svima su poznati jer se nalaze na istaknutim funkcijama od općine do federacije, odakle nesmetano i neprekidno ispoljavaju svoje izdajničko i rušilačko djelovanje.

Zato SK - PJ regije Bjelovar traži i zahtijeva:

1. da Predsjedništvo SFRJ ispuni zakletvu, datu pred cjelokupnom jugoslavenskom javnošću i sprovede vlastite odluke, stavove i naredbe;
2. da SSNO i JNA priznaju i prihvate činjenicu da je na Jugoslaviju izvršena agresija iznutra, potpomognuta vanjskom političkom emigracijom, da su snage unutrašnjeg agresora izvršile okupaciju dijelova Jugoslavije. Zato zahtjevamo da JNA izvrši Ustavom SFRJ utvđenu obavezu i zadatak u slamanju agresije i uništenja agresora;
3. da organi federacije podvedu pod ustavno-pravni sistem SFRJ Hrvatsku i Sloveniju i omogućuju svakom narodu, koji to zaista želi, da na ustavan i legalan način napusti Jugoslaviju, ne narušavajući pritom interese naroda koji to ne žele;
4. da JNA dosljedno bezkompromisno, i odmah provede mjere izvanrednog stanja u Hrvatskoj na teritoriji Slavonije, Banije, Like i Dalmacije kako bi spriječili međunarodne sukobe i građanski rat, a dijelu hrvatskog i srpskog stanovništva omogućila da se povuče iz zbjegova i barikada, te vrati normalnom životu;
5. da se odmah razoružaju paravojne organizacije i pripadnici HDZ-a, kao i ostali neregularni naoružani sastavi i grupe i oružje povuče u skladišta JNA. U tom cilju, raspustiti rezervni sastav policije a brojno stanje aktionog i rezervnog sastava imati na nivou utvđenom formacijskom strukturom. Odmah raspustiti jedinice nacionalne garde, dobrovo-

- ljačke odrede i međustranačka vijeća narodne zaštite. Naoružane plaćenike iz inozemstva odmah pohapsiti;*
6. *da se odmah, ako i treba i primjenom sile, uhapsi Martin Špegelj i ostali akteri ilegalnog uvoza oružja i organizacije oružane pobune u Hrvatskoj i da se privedu Vojnom sudu, te da im se javno sudi;*
 7. *da se zabrani rad i djelovanje Hrvatskoj stranci prava i Hrvatskom državotvornom pokretu kao ustaško-terorističkim organizacijama;*
 8. *da se pokrene krivična odgovornost protiv predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana zbog restauracije fašizma u Jugoslaviji, zbog formiranja paravojskih formacija u Hrvatskoj, zbog pozivanja na krvave splitske demonstracije, zloupotrebom autoriteta vlasti i zbog antijugoslavenkog djelovanja i izazivanja građanskog rata;*
 9. *da se pokrene krivična odgovornost protiv Josipa Boljkovca zbog osiguranja krvavih nastupa policijskih snaga na srpski narod u Petrinji, Pakracu, Plitvicama, Borovu itd.;*
 10. *tražimo da se po hitnom postupku identificiraju svi vinovnici krvavog napada na pripadnike JNA u Splitu i da im se javno sudi, a dok se to ne utvrdi, da se uhapsi predsjednik SO Split i predsjednik HDZ-a Split;*
 11. *da se pokrene krivična odgovornost protiv predsjednika izvornog vijeća SO Bjelovar Jure Šimića zato što je na javnom skupu dana 10. svibnja 1991.godine u Bjelovaru najavio zločin fizičkog uništenja članova SK - PJ, izjavivši da će ih vrlo brzo „poslati na onaj svijet“,*
 12. *da se pokrene krivična odgovornost protiv svih koji javno na skupovima ili preko sredstava javnog informiranja, pozivaju građane da se odazovu na služenje vojnog roka, a vojnike i starješine na dezerterstvo i sabotaze;*
 13. *da se neodazivanjem birača bojkotira raspisani referendum u Republici Hrvatskoj dana 19. svibnja 1991. godine, jer tada, vladajuća stranka neće prezentirati domaćoj, a pogotovo svjetskoj javnosti, već unaprijed pripremljene rezultate istog;*
 14. *pozivamo građane da se pridruže JNA i pomognu joj da izvrši svoje zadatke;*
 15. *tražimo da se građani naoružaju kako bi efikasno pomogli JNA;*
 16. *s obzirom da je građanski rat već počeo i da su sukobljene strane jasno prepoznatljive po programima, ciljevima i uniformama, tražimo da od svih političkih stranaka u Hrvatskoj da se otvoreno izjasne o svojim pozicijama i da se nedvosmisleno odrede prema krvavim demonstracijama i zločinima i u Splitu, i krvavom Uskrsu u Plitvicama, i krvavom 1. maju u Borovu;*
 17. *na regiji Bjelovara tražimo jasno određenje prema teroriziranju zaposlenih u poduzećima i ustanovama od strane HDZ-a, otvaraju vatre na domove i radnje čiji su vlasnici Srbi*

(„čede“), ustaškim povorkama na ulicama sa provokacijama i pokušajima napada na vojne objekte u Bjelovaru;

18. ovaj telegram, preko općinskih odbora SK - Pj učiniti dostupnim javnosti, cjelokupnom članstvu i svim građanima regije Bjelovara, a na nivou općinskih odbora i organizacija SK - Pj razraditi njegovu primjenu i realizaciju.“ (Šimić i sur., 1997., str. 74-75)

Komentar na poglede Regionalnog odbora SK – PJ-a Bjelovar donosim iz knjige *Bjelovar u Domovinskom ratu – svjedoci vremena* (Šimića i sur., str. 76): „Pogled Regionalnog odbora SK-PJ Bjelovar na političku situaciju u raspadajućoj Jugoslaviji nije potrebno komentirati, već samo reći ono što sam i rekao na skupu građana Bjelovara 10. svibnja 1991. godine što ga je organizirao *Bedem ljubavi*. Tada sam na tom skupu prosvjeda protiv velikosrpske agresije i zadržavanja hrvatskih sinova u tzv. JNA kao predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Bjelovar između ostalog poručio članovima SK - PJ da svoje zamisli o rušenju demokracije u Hrvatskoj i očuvanju Jugoslavije, komunističke zemlje srpskih privilegija, mogu ostvariti na drugom svijetu. Te komunističke velikosrpske dodvorice kao sjenke i najveće mrlje hrvatske prošlosti šetaju se bjelovarskim ulicama i prenose beogradskim poslodavcima izvještaje o stanju i raspoloženju hrvatskog čovjeka. Očito još nisu svjesni što se čuje na bjelovarskim ulicama: ‘Crven plavi u sredini bijeli, Hrvatska se od Srbije dijeli.’ Hrvatskog čovjeka takve sjene više ne zanimaju, konačno je spoznao i uzeo svoju sudbinu u svoje ruke, bez obzira što se šaćici beogradskih slugana, sjena-šetača, to ne sviđa. Za utjehu, mogu birati četiri strane svijeta i dva dodatna pravca, okomiti i vodoravni, pa neka se odluče u kojem će smjeru ili pravcu krenuti, jer takvim ljudima i takvim idejama u Bjelovaru i Hrvatskoj mjesta nema.“

Dodajmo da je 6. srpnja 1990. Srpska demokratska stranka u Bjelovaru, u pravoslavnoj crkvi Svete Trojice, održala svoju osnivačku skupštinu².

Bjelovar u Domovinskom ratu

Znao sam da se pobjeda HDZ-a na prvim višestranačkim izborima, koji su se održali u dva izborna kruga 22. i 23. travnja te 6. i 7. svibnja 1990., te dolazak dr. Franje Tuđmana i njegova HDZ-a na čelo hrvatske države neće dopasti jugoslavenskim strukturama vlasti, protagonistima velikosrpske politike, pobunjenim Srbima u Hrvatskoj, a ni okoštalim strukturama Komunističke partije, koja se sada zove Savez komunista Hrvatske – Stranka demokratskih promjena, na čelu s Ivicom Račanom.

Samo nekoliko dana nakon prvih višestranačkih izbora i nakon što je HDZ pobijedio na izborima u Hrvatskoj, jugoslavenske komunističke vlasti u dogovoru s re-

² O osnivanju političkih stranaka u drugim mjestima Bjelovarsko-bilogorske županije više u knjizi: Šimić i sur. (1997), *Bjelovar u Domovinskom ratu – svjedoci vremena*.

publičkim komunističkim partijskim sekretarom Ivicom Račanom 23. svibnja 1990. u Hrvatskoj oduzimaju cjelokupno naoružanje Teritorijalne obrane Socijalističke Republike Hrvatske, a istog dana to se dogodilo i u Bjelovaru, pa je tzv. Jugoslavenska narodna armija pod svoju kontrolu stavila oružje Teritorijalne obrane općina Bjelovara, Čazme i Đurđevca. U tom vremenu članovi HDZ-a i članovi HDS-a intenzivno su se sastajali i odlučivali o tome što raditi u tim i takvim prilikama.

Već smo posjedovali i nešto naoružanja koje smo prikupljali od sebi sklonih lovaca i drugih građana koji su nam se javljali i stavljali na raspolaganje. Tako 17. kolovoza 1990. barikadama oko Knina pobunjeni Srbi iskazuju svoje namjere prema hrvatskoj državi i hrvatskim vlastima, što mi u Bjelovaru, okupljeni u hrvatskim strankama, smatramo početkom agresije na Hrvatsku. Priopćenje podrške uputili smo i hrvatskom vrhovništvu na čelu s dr. Franjom Tuđmanom.

Podrška hrvatskom vrhovništvu stizala je iz svih krajeva Lijepe Naše, a i od Hrvata iz dijaspore, što je znak jedinstva i odlučnosti sveukupnoga hrvatskog naroda da se odupre apetitima velikosrpskih osvajača.

U tim i takvim trenutcima uvjerio sam se u to da pomirenje, jedinstvo, sloga i odlučnost nisu samo proklamirana promidžbena želja HDZ-a već da je to hrvatska stvarnost, što me nadahnjivalo, učvršćivalo i uvjeravalo u ispravnost ciljeva za koje smo se zauzimali i borili, a to je slobodna, demokratska Republika Hrvatska. U to sam se uvjerio i u Pakracu 19. kolovoza 1990. na osnivačkoj skupštini Općinskog odbora HDZ-a za Općinu Pakrac. Tu skupštinu organizirao je dr. Ivan Šreter sa suradnicima.

U Bjelovaru me 19. listopada 1990. posjetio ministar obrane Republike Hrvatske Martin Špegelj i dao mi informaciju o skoroj dopremi oružja za nas, Bjelovarčane.³

Osnivanje međustranačkog vijeća

Situacija u Republici Hrvatskoj bila je neizvjesna i bremenita, zahtijevala je okupljanje svih raspoloživih snaga u jedno, u obranu od nadolazećeg velikosrpskog zla. Stoga je 20. ožujka 1991. osnovano Međustranačko vijeće stranaka koje čine stranke: Hrvatska demokratska zajednica (Jure Šimić, Antun Perčulija, Josip Trogrlić, Stipe Crnković), Hrvatska demokratska stranka (Stipan Gojević), Hrvatska narodna stranka (dr. Tomislav Prka), Hrvatska socijalno-liberalna stranka (Ivana Trconić), Hrvatska seljačka stranka (Željko Stojković) i Stranka Roma Hrvatske (Stevo Đurđević).

Na osnivačkoj skupštini Međustranačkog vijeća u ime SKH – SDP-a sastanku je nazočio Davor Jokić, koji je saslušao o čemu se radi i rekao da oni u SKH – SDP-u na sve to gledaju drugačije te je napustio sastanak.

³ Sve detalje o tome vidjeti u knjizi: Šimić i sur. (1997.), *Bjelovar u Domovinskom ratu – svjedoci vremena*.

Rad Međustranačkog vijeća nastavio je raditi i bez njih. Izišli smo na teren i na terenu po mjesnim zajednicama osnovali Međustranačko vijeće koje je vrlo brzo osnovalo nenaoružane dragovoljačke odrede, a vrlo brzo i naoružane dragovoljačke odrede.

Znakovito je što komunističko čelništvo Bjelovara u svemu tome nije htjelo sudjelovati. Prema mojem mišljenju, tada još nisu znali na koju će se stranu prikloniti, na stranu hrvatskog naroda pod vodstvom HDZ-a i dr. Franje Tuđmana ili na stranu samo njima i njihovim razlozima poznatu.

Pod pritiskom međunarodnih političkih silnica komunizam se počeo urušavati. Propast je Jugoslavije na vidiku i Hrvati u dijaspori dušom, srcem i materijalno pomažu buđenje i uvođenje pluralizma i demokracije u Hrvatsku te daju svoj veliki obol i doprinos u Domovinskom ratu⁴.

I drugi su autori o tome pisali iz svog kuta gledanja na te povijesne dane. Koristim se ovom prilikom da iznesem neke povijesne činjenice koje u knjizi nisam naveo. Kada smo u Kriznom štabu Općine Bjelovar dobili Zapovijed Plan *Bilogora* Glavnog stožera Hrvatske vojske, klasa 8/91-01/56. od načelnika generala-pukovnika Antona Tusa (Šimić i sur., 1997., str. 111-112), a koju je na sjednici Kriznog štaba 28. rujna 1991. u 18 h obrazložio Želimir Škarec, pukovnik, time što nam je i pokazao naredbu komande Pete vojne oblasti Jugoslavenske narodne armije koju je potpisao komandant general-pukovnik Života Avramović (vidi str. 503).

Kada sam vidio tu zapovijed komandanta Pete vojne oblasti Jugoslavenske narodne armije, postalo mi je jasno, kao i svima u Kriznom štabu, zašto njegovi podčinjeni u Bjelovaru ne žele mirno, bez razaranja i bez prolijevanja krvi, riješiti problem već ustraju u kupnji vremena da im se približe srpske snage koje prodiru iz smjera Pakrac – Daruvar – Grubišno Polje. Spojiti se s tim snagama za njih bi značilo izaći na memorandumske granice Velike Srbije: Virovitica – Karlovac – Karlobag.

Bjelovar poslije oslobođenja od Jugoslavenske narodne armije 29. rujna 1991.

Već tijekom borbe 29. rujna 1991. mnogi prijatelji i poznanici širom Hrvatske i dijaspore zvali su Krizni štab Općine Bjelovar kada su čuli preko medija što se događa u Bjelovaru i iskazivali svoju zabrinutost hoćemo li se moći oduprijeti snagama tzv. Jugoslavenske narodne armije i hoćemo li uspjeti osloboditi Bjelovar. No, uspjeli smo!

U večernjim satima već smo primali čestitke preko telefona i radiopostaje Bjelovar.

Drugi dan pobjede u Bjelovaru viđene su i neke poznate osobe s političke i estradne scene Hrvatske kako dolaze te odvoze i odnose oružje koje im dijele pripadnici Službe za zaštitu ustavnog poretka u znak pažnje i zahvalnosti koju „iskazuju“ ili su „iskazali“ prema Bjelovaru. S tim posjetima i s tim ljudima Krizni štab

⁴ Opis Bjelovara u Domovinskom ratu vidjeti u: Šimić i sur. (1997.), *Bjelovar u Domovinskom ratu – svjedoci vremena*, str. 98-130.

Općine nije imao ništa, a oni se nisu ni javljali Kriznom štabu i nudili neku pomoć u bilo kojem obliku. Primali su ih i poklonima darivali oni kojima su u prljavim poslovima osiguravali pozicije u Zagrebu i otvarali im vrata u rješavanju privatnih potreba te im utirali putove u stjecanju privilegija.⁵

Bjelovarskom pobjedom nad tzv. Jugoslavenskom narodnom armijom Srbima su srušene sve iluzije o memorandumskoj Velikoj Srbiji i granici Virovitica – Karlovac – Karlobag. Srpske snage iz smjera Okučani – Pakrac – Daruvar – Grubišno Polje nisu se uspjele spojiti sa snagama tzv. Jugoslavenske narodne armije u Bjelovaru i Koprivnici i tako presjeći Podravsku magistralu i prometno odsjeći Slavoniju od ostatka Hrvatske. Nakon bjelovarske pobjede, hrvatske snage na bojišnici zapadne Slavonije stječu veliku prednost u operaciji *Otkos-10* i potiskuju srpske snage prema Okučanima. Da nije zapovjeđeno Božićno primirje 1991., zapadna Slavonija već bi tada bila oslobođena. Operacijom *Otkos-10* stekli su se svi politički uvjeti za oslobađajuću akciju *Bljesak 1.* svibnja 1995.

Bjelovarskom pobjedom stekli su se prvi važiji uvjeti i za razmjenu zarobljenika. Zarobljeni pripadnici tzv. Jugoslavenske narodne armije u Bjelovaru razmijenjeni su za sve hrvatske logoraše iz srpskog logora Manjača kod Banje Luke. Razmjena je izvršena na principu „svi za sve“ 9. studenoga 1991.

Akcijom Plan *Bilogora 1 i 2* Hrvatska je došla u posjed velike količine oružja i oruđa.⁶ Zahvaljujući tome, stekli su se uvjeti za popunu i naoružavanje većeg broja hrvatskih brigada, a i bolje pozicioniranje hrvatskih snaga na crtama bojišnice. Tim oružjem i oruđem izazvana je i pomutnja među onima koji su mutnim kanalima „dopremali“ oružje i oruđe hrvatskim snagama.

Grad Bjelovar dostojno se odužio braniteljima grada uspomenom na dan 29. rujna 1991. tako da je taj dan proglasio Danom grada Bjelovara i Danom hrvatskih branitelja.

Želim naglasiti da su važan i nezaboravan posao za grad Bjelovar i njegovo oslobađanje od tzv. Jugoslavenske narodne armije u logističkoj pomoći braniteljima i njihovim obiteljima dale članice *Bedema ljubavi – Pokreta majki za mir*: Mirjana Šestak, Danica Bilić, Iva Vunak, Slavica Bertić, Dragica Bagarić, Nana Pavičić, Jelica Tomašević, Marica Teklić, Marija Došen, Danica Vuković, Cvijeta Španić, Marija Vrščak, Jelica Vresk.

U podizanje morala branitelja grada i sveopće informiranosti pučanstva grada puno su truda i muke uložili djelatnici Informativnog centra Bjelovar, Bjelovarskog radija i *Bjelovarskog lista*. Na Bjelovarskom radiju vodili su emisiju *Branitelji grada* kojom su vrlo često bili gosti na samim blokadnim punktovima i opasnim mjesti-

⁵ Detalji o tome pročitati u knjizi: Šimić, J. (2005.), *Bjelovarski psi rata*. Bjelovar: Vlastita naklada.

⁶ Pročitati o tome u knjizi: Šimić i sur. (1997.), *Bjelovar u Domovinskom ratu – svjedoci vremena*, str. 127.

ma. *Bjelovarski list* požrtvovno je vodio kronologiju ljudi i događaja tog vremena. Djelatnici Informativnog centra Bjelovar tog vremena bili su: Zvonimir Puškarić, Čedo Rosić, Ružica Stojković, Mirko Vitanović, Gordana Sever, Miljenko Liker, Damir Mačak, Sanja Zegnal, Mirjana Puščak, Karlo Čoklo, Dražen Kocijan, Đuro Đeri, Emil Novak, Filip Sušilović, Siniša Slavinić i Ljerka Tribuson.

Članice *Bedema ljubavi*, djelatnici Informativnog centra Bjelovar, članovi kriznih štabova, mnogi pripadnici dragovoljačkih postrojbi kao ni mnogi pripadnici Odreda narodne zaštite nisu, za sada, u službenim popisima za dodjelu statusa hrvatskih branitelja, odnosno za dodjelu priznanja i odlikovanja. Svi su oni, koliko je meni poznato, stavljeni na popise mjerodavnih službi. Pitam se zašto i čijom voljom nisu dobili zaslužena priznanja. Isto tako, mislim da se dovoljno ne prihvaća činjenica da su za pripremu i oslobađanje Bjelovara od tzv. Jugoslavenske narodne armije zaslužni: Krizni štab Općine Bjelovar, zapovjednici postrojbi koje su sudjelovale u akciji Plan *Bilogora*, koordinator akcije Želimir Škarec, pripadnik Glavnog stožera Hrvatske vojske, zapovjednik Zaštitnog bataljuna Glavnog stožera Hrvatske vojske Ivan Grbavac – Cobra, zapovjednik Kriznog štaba Općine Bjelovar Stjepan Budinski i zapovjednik obrane grada Josip Tomšić.

Dok ovo pišem, prolazi ožujak 2014. godine i sa sobom nosi sjećanja na Domovinski rat. Sjećanja su toliko svježja i sjetna da se i danas osjećam ponosnim što sam bio sudionik tih dana ponosa i slave hrvatskog naroda, naroda koji je krvlju i životima svojih najhrabrijih sinova platio stvaranje slobodne, demokratske i neovisne Republike Hrvatske.

Literatura

1. Šimić, J. i sur. (1997.), *Bjelovar u Domovinskom ratu – svjedoci vremena*. Bjelovar: Bjelovarsko-bilogorska županija: Grad Bjelovar: Prosvjeta.
2. Šimić, J. (2005.), *Bjelovarski psi rata*. Bjelovar: Vlastita naklada.

Mr. sc. Jure Šimić, dr. vet, med.
Miroševački brijeg 9, 10 000 Zagreb
jure.galecic@gmail.com